

سامانه اجتماعی

۹

نقش آن در حکمرانی شایسته

سید جعفر مرعشی

وحیده بلیغ

Eloquent110@yahoo.com

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتنا جامع علوم انسانی

چکیده

زمینه سازی به منظور انسجام و هماهنگی در فعالیت ها و تقسیم کار مناسب بین دولت، سازمانهای مردم نهاد، بخش خصوصی و پرهیز از هر نوع شتاب زدگی و رفتار ناهماهنگ، در گرو وجود الگویی مناسب برای ساماندهی میان این سه گروه است که خود، بنیان یک حکمرانی خوب و شایسته را استوار می سازند. بدیهی است، کارایی این الگوی ساماندهی، مستلزم برقراری تعامل مناسب میان ارکان جامعه یعنی: دولت، سازمان های مردم نهاد و بخش خصوصی است.

گفتنی است که الگوی ارائه شده، نتیجه مباحثات کارشناسی و محصول جانبی پروژه ای تحقیقاتی به نام: بررسی ویژگیهای فرهنگ کار در استان یزد و سیر تحولات آن به منظور باز آفرینی فرهنگ کار و به کارگیری آن در جهت ارتقای فرهنگ ملی است که در سال ۱۳۸۵ به سفارش سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان یزد و از سوی موسسه فرهنگی پژوهشی مهندسی توسعه اجتماعی (متا) انجام شد.

هرگونه تلاش برای ساماندهی اجتماعی، مستلزم فعالیتی در راستای بازآفرینی اجتماعی است که به پیش زمینه ای در عرصه فرهنگی نیاز دارد و این خود، در گرو پیوندی معنادار، میان ارکان جامعه، یعنی: دولت (به عنوان نماد حکومت) جامعه مدنی و بخش خصوصی است. به سخن دیگر: دستیابی به یک سامانه مطلوب اجتماعی که در نهایت؛ ابزاری برای حکمرانی شایسته را به دست دهد، زمانی امکان پذیر خواهد بود که سازوکاری ساخت یافته، هدفمند و متعامل میان دولت، سازمانهای مردم نهاد و بخش خصوصی برقرار باشد. بدیهی است این مهم، بدون وجود سابقه در حوزه فرهنگ و یا کوشش برای ایجاد تمهیدات لازم در این حوزه میسر، نخواهد شد. گفتنی است، آنچه شکل گیری این سازوکار بدان نیاز دارد، سرمایه اجتماعی است که خود از سه مولفه: اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی و مشارکت اجتماعی، تشکیل می شود. بدین ترتیب، آشکارا، بدون وجود اعتماد، انسجام و مشارکت اجتماعی، مفهومی به نام سرمایه اجتماعی نمودی بیرونی نمی یابد و به تبع آن، سازمان مردم نهاد که متکی بر سرمایه اجتماعی است، به منصف ظهور نمی رسد و یکی از ارکان جامعه، شکل نمی گیرد. در این صورت، سامانه اجتماعی نیز نه تنها جلوه مطلوب نخواهد داشت، بلکه زمینه بروز نابسامانی ها و آسیب های اجتماعی، به سهولت فراهم خواهد شد.

کوشش برای پیشگیری از آسیبها و نابسامانی های اجتماعی، نیازمند ایجاد شرایط مناسبی است که نه تنها موجب سرمایه اجتماعی باشد، بلکه مسیر را برای حضور سازمان های مردم نهاد هموار سازد و فضای برقراری تعامل میان ارکان سه گانه جامعه را مهیا کند. از این روست که امروزه، لزوم زمینه سازی برای برقراری تفاهم میان اندیشمندان، کنشگران اجتماعی، مدیران دولتی، کارشناسان و مدیران بخش به منظور ایجاد تعاملات اجتماعی، بیش از پیش مبرم و آشکار شده است. از سوی دیگر، بروز تحولات جدید با سرعتی چشمگیر و غیر قابل تصور در جامعه بشری و نیز ظهور جامعه اطلاعاتی

**فراهم کردن شرایط
برای انسجام و هماهنگی
در فعالیتها و تقسیم کار
مناسب بین دولت،
سازمانهای مردم نهاد
و بخش خصوصی
و نیز پرهیز از هر نوع
شتاب زدگی و رفتار ناهماهنگ
مستلزم وجود الگویی مناسب
برای ساماندهی است.**

در جهان، آثار ویژه ای در چگونگی ساماندهی اجتماعی بر جای گذاشته است. بنابراین تلاش و تحرک سامانمند از سوی دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی، به منظور ارتقای فرهنگ ملی در سطح کشور نیز، ضرورت تام دارد.

فراهم کردن شرایط برای انسجام و هماهنگی در فعالیتها و تقسیم کار مناسب بین دولت، سازمانهای مردم نهاد و بخش خصوصی و نیز پرهیز از هر نوع شتاب زدگی و رفتار ناهماهنگ، مستلزم وجود الگویی مناسب برای ساماندهی است. در این الگوی ساماندهی، به یقین بایستی تقسیم کار مناسبی نیز میان این سه سطح، صورت پذیرد.

سامانه اجتماعی

امروزه شرایط اجتماعی به گونه ای است که ساماندهی آن جز از راه تعامل میان دست درکاران اداره جامعه مقدور نیست و از همین روست که فراهم کردن زمینه مناسب برای تفاهم میان کسانی که تاثیر مستقیم و یا غیر مستقیم در اداره جامعه دارند، از جمله: اندیشمندان، کنشگران اجتماعی، مدیران و ... یک ضرورت محسوب می شود، نه یک تفنن!

بروز تحولات نوپدید در جامعه بشری و ظهور جامعه اطلاعاتی که مرزها را در نوردیده و فاصله ها را از میان برداشته، ناگزیر آثاری بر جای گذاشته است (و خواهد گذاشت) که رویارویی با آنها به نظمی فکری و رفتاری نیاز دارد. جهان در

پنج سال گذشته شاهد واقیعی عینی در شکل گیری جامعه اطلاعاتی بوده است؛ به گونه ای که در دو اجلاس مهم ژنو (دسامبر ۲۰۰۳) و تونس (اکتبر ۲۰۰۵) سطح های سه گانه نمایندگی رسمی حکومتها (دولت) جامعه مدنی و بخش خصوصی، کنار یکدیگر و در جهت پیوند تفاهم آمیز برای شکل دادن به جامعه اطلاعاتی به عنوان نمود جدیدی از ساماندهی اجتماعی، به رسمیت شناخته شدند. به گونه ای که امروزه، بیش از گذشته؛ چه به گونه ضمنی و چه به گونه صریح، سطح های ساماندهی جامعه را در دولت، جامعه مدنی یا سازمانهای مردم نهاد (NGO) و بخش خصوصی خلاصه می کنند و تشکل های مردمی و سازمانهای مردم نهاد و بخش خصوصی را برای ارتقای جامعه مدنی، بسیار لازم می دانند.

با عنایت به مطالب پیش گفته، طراحی الگویی که چگونگی برقراری تعامل میان سه سطح: دولت، سازمانهای مردم نهاد و بخش خصوصی را به گونه ای نظام مند تبیین کند، نه تنها خالی از وجه نیست، بلکه ضرورتی تام دارد چرا که از راه الگو، موضوعات جایگاه متناسب خود را می یابند و قابل توصیف می شوند. کوشش برای دستیابی به الگو، خود مستلزم نظریه پردازی و مفهوم سازی است. به یقین، اگر قرار باشد یک الگو در جامعه ای مورد استفاده قرار بگیرد، شایسته است در همان جامعه و از سوی افراد آن جامعه نیز مدل سازی شود. آنچه در این مقاله با عنوان سامانه اجتماعی مطرح می شود، الگوی ارتباط و تعامل میان سطوح سه گانه: دولت، سازمان های مردم نهاد (سمن ها) و بخش خصوصی است. در تبیین این الگو، از عنوانهای مفهومی سه گانه دولت، سمن (سازمان مردم نهاد) و شخص، استفاده شده است.

دولت، مفهومی حقوقی است که با اجتماع عناصر چهارگانه قلمروی جغرافیایی، جمعیت، حکومت و حاکمیت شکل می گیرد و مراد از آن، نظام حکومت در جامعه است. منظور از سمن (سازمان مردم نهاد) سازمانی غیر دولتی است که دولت در ایجاد و اداره آن نقشی ندارد و از سوی افراد و موسسات خصوصی برای

رسیدن به یک هدف یا هدفهای مشترک معین به وجود می آید. حوزه فعالیت این سازمانها می تواند ملی یا بین المللی باشد. مراد از سمن در این الگو، نهاد جامعه مدنی است. شخص نیز، به منزله شخص حقیقی و یا حقوقی در جامعه است.

از آنجا که عنوان های مفهومی سه گانه: دولت، سمن و شخص به منزله سطح های الگو مطرح شده اند، به منظور پیوند تناسبهای رفتاری سه سطح مورد نظر، از سه عنوان مفهومی دیگر، یعنی چیستی، موضوع و محیط به منزله ارکان الگو استفاده شده است. مفهوم چیستی در این الگو به معنای فرایند شکل دهی و تحقق نقش سطحهای سه گانه، یعنی: دولت، سمن و شخص است. مفهوم موضوع، مبین وظایف قابل سنجش سطحهای سه گانه به صورت مفهومی است و مفهوم محیط، بیانگر قلمرو پیرامونی است که هر یک از این سطح های سه گانه در آن به ایفای نقش می پردازند.

دستیابی به سامانه اجتماعی، از ترکیب و ضرب چیستی، موضوع و محیط به منزله ارکان در دولت، سمن و شخص به منزله سطح ها، امکان پذیر می شود (جدول ۱). در (جدول ۲)، ۲۷ وصف مفهومی مطرح شده در این الگو برای هر سطح و هر رکن مشخص شده اند، که این سطوح از پیوند معناداری برخوردار هستند. آنچه در پی می آید، تعریفی از واژه های به کار رفته در جدول است.

وصف های سه گانه چیستی دولت:

- سیاستگذاری
- برنامه ریزی
- اجرا

ایفای نقش دولت به عنوان چیستی؛

- صیانت
- توازن

و یا به عبارتی دیگر، چیستی دولت، در فرایند یکپارچه سیاستگذاری، برنامه ریزی و اجرا صورت می پذیرد. یعنی دولت چیزی نیست جز عاملی برای سیاستگذاری، برنامه ریزی و اجرا. سیاستگذاری: مراد، توانایی تشخیص و تخصیص قدرتمندانه و هدفمندانه منابع جامعه در جهت تحقق آرمانها و ارزشهای مورد نظر است. به تعبیری دیگر: تعیین و تبیین سیاستهای کلی، راهبردها و خط مشی ها، به منظور دستیابی به چشم انداز تصویر شده و مورد تفاهم.

برنامه ریزی: مراد، طرح ریزی و معماری برنامه ای همه جانبه و منسجم بر اساس سیاستهای کلی، راهبردها و خط مشی هایی است که مسیر رسیدن به آینده مورد نظر را در جهت تحقق چشم انداز و هدفها هموار می سازد، به گونه ای که منافع تمامی آحاد جامعه در آن مورد ملاحظه قرار می گیرند. برنامه ریزی، فرایندی نامحدود و مستلزم گزینش هدفهای کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت، در راستای دستیابی به آرمانها است.

اجرا: مراد، تامین امکانات مورد نیاز به منظور تحقق هدفها از راه تعیین نوع، زمان، مکان و چگونگی انجام اقدامات بر اساس برنامه ریزیهای انجام شده با بیشترین اثربخشی و کمترین هزینه، از سوی جامعه است.

به طور کلی؛ سیاستگذاری به مثابه بنیان تنظیم های اجتماعی، برنامه ریزی به مثابه چارچوب تنظیم های اجتماعی و اجرا به مثابه ابزار تنظیم های اجتماعی به شمار می رود.

وصفهای سه گانه موضوع دولت:

- جهانی
- منطقه ای

● **کارآمدی** موضوع دولت به عنوان اصلی ترین وظایف بر عهده دولت، پیوند وثیقی با اصول حکمرانی شایسته دارد. در این نوع از حکمرانی، سر فصل هایی مانند: حاکمیت قانون، پاسخگویی، اجماع سازی، مشارکت، انصاف و عدالت، کارایی و اثربخشی، حق اظهار نظر و شفافیت مطرح است که این موارد در سه کلید واژه مفهومی: صیانت، توازن و کارآمدی تنظیم شده اند.

صیانت: مراد، بالنده سازی، توسعه و رشد جامعه و ایمن کردن آن در برابر تمامی تهدیدهای بیرونی و درونی است. مراقبت از آهنگ تکامل جامعه و سیر تحولهای اجتماعی به گونه ای که به منظور توازن و حفظ آن در نظام قدرت در مقیاس جهانی، بین المللی و منطقه ای، پیوسته در تلاش برای ایفای نقش قاعده و روش ساز باشد و به وادی نقش قاعده و روش پذیری نیفتد.

توازن: مراد، برقراری عدالت در سیاستها، برنامه ها، تخصیص منزلتها، قدرت، اطلاعات، ثروت، انتخاب روشها و بالاخره در همه ابعاد است. برقراری عدالت در تمامی ابعاد، ضرورتی به شمار می آید که نبود آن می تواند صیانت و کارآمدی را از موضوعیت خویش خارج کند و حتی فراتر از آن، بر چیستی نیز اثر بگذارد.

کارآمدی: مراد، اثربخشی در دستیابی به آرمانها، ایده آله، چشم اندازها، هدفها، سیاستهای کلی، راهبردها و کارایی در مسیر دستیابی به صیانت و توازن است.

وصف های سه گانه محیط دولت:

ارکان	سطح	چیستی	موضوع	محیط
دولت	دولت	چیستی دولت	موضوع دولت	محیط دولت
سمن	سمن	چیستی سمن	موضوع سمن	محیط سمن
شخص	شخص	چیستی شخص	موضوع شخص	محیط شخص

جدول ۱: ضرب چیستی، موضوع و محیط در سه بعد

● ملی

محیط دولت، پیرامون و فضای عمل دولت است که امکان فعالیت و ایفای نقش را برای آن فراهم می سازد. محیط، شامل سه سطح: جهانی، منطقه ای و ملی است.

جهانی: مراد، محیط و تمامی موضوعهای مربوط به گستره جغرافیایی پهناوری به نام جهان است که مستقل از حضور ما در این نقطه جغرافیایی، بر گرایشها، اندیشه ها و رفتارهای مان تاثیر می گذارند.

منطقه ای: مراد، محیط و تمامی موضوعات مربوط به محدوده ای پیرامون کشور است که مستقل از حضور ما در این نقطه جغرافیایی، بر گرایشها، اندیشه ها و رفتارهای ما تاثیر می گذارند.

ملی: مراد، محیط و تمامی موضوعهای مربوط به محدوده جغرافیایی کشور است و گرایشها، اندیشه ها و رفتارهای افراد جامعه را می سازند.

تا اینجا، چپستی، موضوع و محیط دولت تبیین شد. در این بخش، چپستی، موضوع و محیط سمن توضیح داده می شود ولی پیش از آن، مفهوم سمن به گونه عام و نقش و وظیفه آن در جامعه، به کوتاهی بیان خواهد شد.

سمن؛ نقش و وظیفه آن در جامعه

سمن سازمان مردم نهادی است که افرادی بدون هر گونه جبر و فشار بیرونی، در آن حضور می یابند. این انسانها به اختیار خود و با رویکردی خود انگیزه، با پیشینه ای اجتماعی، حرفه ای و با منظومه ای از دانش و مهارت به سمن می پیوندند. این انسانها در ظرف وجودی شان از قدرت انگیزه، اندیشه و رفتار برخوردار هستند و به دلیل تجربه هایی که در طول حیات خود داشته اند، از قابلیت به نام بصیرت حاصل از تجربه برخوردارند که به قابلیت های فکری در قلمرو فهم آنان می افزاید. بنابراین، افرادی که وارد سمن می شوند، دارای سرمایه ای حرفه ای (شغل) و نیز از یک ظرفیت وجودی برخوردار هستند (انگیزه، اندیشه، رفتار). هم پیمانی این افراد در مسیر آرمان و هدفی مشترک، به شکل گیری سمن می انجامد و به یقین، تکوین اولیه سمن، متکی به ظرف وجودی اعضای آن است. این افراد پس از پیوستن به سمن، چهار مرحله: تشکل، تشنت، تعادل و تحرک را طی می کنند.

ظهور سازمانهای مردم نهاد در جامعه، نتیجه وجود و تشکیل سرمایه اجتماعی است و در عین حال، موجب ارتقای سرمایه اجتماعی نیز خواهد شد. سمنها، زمینه ساز مشارکت مردم در امور اجتماعی و بستر تحقق توسعه انسانی در جامعه اند. توسعه انسانی زمانی صورت عمل به خود می گیرد که انسانها نه تنها از فرصت، موقعیت و امکان برابر، برای بروز قابلیت ها و استعداد های خود بهره مند باشند، بلکه شرایط مناسبی برای به کارگیری افراد قابل و شایسته نیز فراهم باشد. هر نوع شایسته سالاری و توسعه شایستگی در جامعه، در گرو استفاده از وجود سازمانهای مردم نهاد است. به منظور توسعه شایستگی در جامعه، دولتها بایستی نقش بستر ساز را برای به وجود آمدن سازمانهای مردم نهاد، ایفا کنند. سازمانهای مردم نهاد، هسته های خلاق و اندیشه سازی هستند که قدرت ایجاد، ابداع و تولید فکر را دارند و می توانند به درختی پرتو مند بدل شوند. سمنها به تبع حضور اعضای خود، در بردارنده ظرفیت های متنوعی از دانش، تجربه، قابلیت و ... هستند که به آنها قدرت پردازش و عمل، به منزله یک نهاد تفکر ساز را می دهند.

سمن: مراد، سازمانی است که بدون وابستگی های اداری و مالی به دولت، به منظور تحقق و تأمین یکی از منافع

سامانه اجتماعی

محیط	موضوع	چپستی	دولت
<ul style="list-style-type: none"> ● جهانی ● منطقه ای ● ملی 	<ul style="list-style-type: none"> ● صیانت ● توازن ● کارآمدی 	<ul style="list-style-type: none"> ● سیاستگذاری ● برنامه ریزی ● اجرا 	
<ul style="list-style-type: none"> ● سازمانهای بین المللی ● سازمانهای دولتی ● سازمانهای خصوصی 	<ul style="list-style-type: none"> ● تصمیم سازی ● بهینه سازی ● توسعه حضور 	<ul style="list-style-type: none"> ● تحرک ● تفاهم ● تعامل 	سمن
<ul style="list-style-type: none"> ● ضوابط ● شرایط ● روابط 	<ul style="list-style-type: none"> ● روش ● فعالیت ● محصول 	<ul style="list-style-type: none"> ● انگیزه ● اندیشه ● رفتار 	شخص

جدول ۲: ۲۷ وصف مفهومی از سطوح سامانه اجتماعی

عمومی جامعه، فعالیت می کند. در این مدل، سازمانهای مردم نهاد (سمن) یکی از سطحهای جامعه محسوب می شوند.

وصفهای سه گانه چستی سمن:

- تحرک
- تفاهم
- تعامل

تحرک: مراد، انرژی لازم است برای ایجاد انگیزه بیشتر در اعضا، به منظور حرکت به سوی آرمانها و هدفهای تعیین شده. افرادی که وارد سمن می شوند به میزان برخورداری از خود انگیزگی، به تحرک سمن کمک می کنند و انرژی لازم برای تحرک سمن، از برآیند خودانگیزگی اعضایش به دست می آید.

تفاهم: مراد، حرکت ارادی است از سوی یکایک اعضا، برای دریافت فهم از یکدیگر، در جهت تحقق مأموریت و هدف مورد نظر. تفاهم بستگی به نظم مورد نظر سمن دارد. سمن باید در درون خود چنان تفاهمی ایجاد کند که منجر به حرکت به سوی هدفها شود. نظم، ایستا نیست بلکه از راه توسعه، نظم جاری خواهد شد.

تعامل: مراد، عمل حاصل از ایجاد تفاهم است میان افراد. در این مرحله، سمن به مرحله ای رسیده است که می تواند فعالیت کند.

وصفهای سه گانه موضوع سمن:

- تصمیم سازی
- بهینه سازی
- توسعه حضور

تصمیم سازی: فرایندی است در بردارنده: جمع آوری داده ها، پردازش داده ها، تبدیل آنها به اطلاعات و به کارگیری اطلاعات برای ایجاد گزینه ها و پس از آن، بررسی گزینه ها.

به حضور مشارکت آمیز سمن در فرآیند جمع آوری داده ها، پردازش آنها و شکل گیری سیاست های مفید در سیاست گذاری، اجرا و در قلمرو تخصصی خود، ارائه گزینه های محتمل یا گمانه ها (برای

اگر قرار باشد یک الگو در جامعه ای مورد استفاده قرار بگیرد شایسته است در همان جامعه و از سوی افراد آن جامعه نیز مدل سازی شود.

منجر می شود.

وصفهای سه گانه محیط سمن:

- سازمانهای بین المللی
  - سازمانهای دولتی
  - سازمانهای خصوصی
- محیط سمن، پیرامون و فضای عمل سمن است که امکان فعالیت و ایفای نقش را برای آن فراهم می سازد. محیط سمن، شامل سه سطح: سازمانهای بین المللی، سازمانهای دولتی و سازمانهای خصوصی است.

سازمانهای بین المللی: مراد، تمامی سازمانهای بین المللی هستند که در خارج از مرزهای ملی سمن قرار دارند و می توانند بر عملکرد آن اثر بگذارند و یا به آن کمک کنند.

سازمانهای دولتی: مراد، تمامی سازمانهای دولتی هستند که درون مرزهای ملی سمن قرار دارند و می توانند بر عملکرد آن اثر بگذارند و یا به آن کمک کنند.

سازمانهای خصوصی: مراد، تمامی سازمانهای خصوصی هستند که درون مرزهای ملی سمن قرار دارند و می توانند بر عملکرد آن اثر بگذارند و یا به آن کمک کنند.

این سازمانها می توانند در قلمرو استاندارد گذاری، ارتقای ضوابط فنی و ایجاد همبستگی، ایفای نقش کنند و سمن در پیوند با آنها، هم از کارآمدی خود استفاده می کند و هم از کارآمدی آن سازمانها. در چنین محیطی، سمن در پی ارتقای ارتباطات خود با اطراف است، زیرا هم فرصت ساز هستند و هم محدودیت ساز.

با توجه به تبیین چستی، موضوع و محیط دولت و سمن؛ در اینجا چستی، موضوع و محیط شخص توضیح داده می شود.

شخص: مراد، هر شخص حقیقی و حقوقی است.

شایان توجه است که، شخص حقیقی در حیات تکاملی خویش، دارای گوهره ای به نام اختیار است و مهم ترین ودیعه ای به شمار می آید که خداوند به انسان داده و

آن قلمرو تخصصی که سمن در آن ایفای نقش می کند) در فرایند تصمیم سازی، اطلاق می شود. سمن، در قلمرو تخصصی خود و تخصص های مرتبط و هم پیوند، می تواند به اظهار نظر پردازد.

بهینه سازی: مراد، آماده سازی فضا و شرایط است به منظور پیاده کردن تصمیمات اتخاذ شده. سمن در راستای پیاده سازی تصمیم سازی های انجام شده بایستی قلمرو تصمیم سازی را توانمند سازد. در واقع، به آماده سازی فضا برای پیاده کردن تصمیمات، بهینه سازی گفته می شود.

بهینه سازی یعنی ایفای نقش تسهیل کنندگی و بستر سازی سمن در اجرای سیاستها، قوانین، آئین نامه ها، دستورکارها. به سمنها، ضرورت بایستی برای تحقق بهینه سازی، توانایی ارائه برنامه های توانمندسازی برای اعضای خود را داشته باشند.

توسعه حضور: مراد، توانمندسازی است در قلمرو ارتقای اطلاعات، دانش، فهم و خرد افراد.

توسعه حضور، اثر وضعی ناشی از عملکرد سمن و به دنبال کارآمد کردن سمن است. سمن به میزانی که نقش اصلی خود (تصمیم سازی و بهینه سازی) را به درستی و خوبی اجرا کند، نزد فراسیستم خود منزلت می یابد. این منزلت، موجب کشش و جاذبه ای برای سمن از سوی محیط بیرونی شده که به توسعه حضور او

عامل انتخاب و اعمال اراده وی است.

● محصول

ایجاد می کند و برمی گزیند.

وصفهای سه گانه چستی شخص:

- انگیزه
- اندیشه
- رفتار

انگیزه: مراد، ویژگی درونی شخص است که به مثابه عامل محرک در درون، برای دستیابی به هدفهای بیرونی عمل می کند، به گونه ای که در مسیر دستیابی به هدفهای خویش می اندیشد و پیاپی، نادانسته های خویش را مشخص ساخته، برای آگاهی از آنها تلاش می کند.

اندیشه: مراد، ویژگی درونی شخص است که به مثابه عامل تشخیص و تمیز در درون، برای انتخاب چگونگی دستیابی به هدفهای بیرونی عمل می کند، به گونه ای که در مسیر دستیابی به هدفهای خویش، گزینه های مختلف را برای رسیدن به هدفها شناسایی کرده، در نهایت از میان آنها، دست به انتخاب می زند.

رفتار: مراد، ویژگی برونی شخص و برآیند ویژگیهای درونی وی، یعنی انگیزه و اندیشه است که به مثابه نمود عینی انگیزه و اندیشه عمل می کند؛ به گونه ای که در مسیر دستیابی به هدفهای خویش، دست به اقدام می زند.

به گونه منطقی، شخص حقیقی یا حقوقی بر مبنای اصالت اختیار نسبت به شناخت و کشف موضوع یا ایجاد موضوع از انگیزه برخوردار است. این اندیشه ها پیرامون موضوع مورد انتظار شخص، او را قادر به اقدام می کنند. این اقدام می تواند خلق یک ایده، طرح یک محصول، یک سازمان یا هر چیز دیگری باشد. قابل توجه اینکه، در مورد شخص حقیقی؛ انگیزه فردی، اندیشه فردی و رفتار فردی و در مورد شخص حقوقی؛ انگیزه سازمانی، اندیشه سازمانی و رفتار سازمانی مطرح است.

وصفهای سه گانه موضوع شخص:

- روش
- فعالیت

روش: مراد، بهره گیری از الگویی ویژه به منظور دستیابی به موضوع مورد نظر شخص است.

فعالیت: مراد، انجام هر گونه اقدام بر اساس الگوی انتخاب شده، به منظور دستیابی به موضوع مورد نظر شخص است.

محصول: مراد، نتیجه حاصل از به کارگیری الگو و انجام هر گونه اقدام بر اساس الگوی انتخاب شده است.

به طور خلاصه، هر شخص حقیقی یا حقوقی، در قلمرو تحقق مأموریتی که برای خود برگزیده است به تولید، ایجاد و دستیابی به محصولات متنوعی می اندیشد. با در نظر گرفتن هر محصول؛ به طور طبیعی تولید آن محصول نیازمند سلسله ای از فعالیتها است و برای انجام آن فعالیتها و حفظ انسجام، یکپارچگی و هماهنگی بین فعالیتها، نیازمند بهره مندی از یک روش یا سلسله ای از روش هاست. در صورت نیاز به سلسله ای از روشها، مجموعه این روشها به گونه زیر یک روش شامل، هماهنگ می شوند.

وصفهای سه گانه محیط شخص:

- ضوابط
- شرایط
- روابط

ضوابط: مراد، مواردی است بر اساس قانونها، آئین نامه ها و ... که نسبت به رفتار شخص، قیدی فرا دست تلقی شود. ضوابط فراتر از زمان و مکان است.

شرایط: مراد، محیطی است که تناسب زمان و مکان می یابد و برحسب اقتضات سیاسی، فرهنگی، اجتماعی جغرافیایی و ... محیط را برای عملیاتی شدن ضوابط، طراحی و تنظیم می کند.

روابط: مراد، مناسبات میان شخص با دیگر اشخاص است. شخص در ذیل ضوابط و متناسب با شرایط، رابطه یا رابطه هایی برای تحقق منویات و یا مأموریت خود

نتیجه گیری

حکمرانی شایسته در هر جامعه ای، هدفی است متعالی. از یکسو، حقی متعلق به مردم است و از سوی دیگر، تکلیفی بر ذمه حکمرانان. بنابر این دستیابی به چنین هدفی، مستلزم بهره گیری از ابزار مناسب و پیش از آن، تلاش برای جستجو و شناسایی این ابزار است. آنچه در این مجمل آمد، طرح پیش نیازهای اولیه برای ایجاد نقش مؤثر در برقراری حکمرانی شایسته بود. در واقع، طراحی الگویی با نام سامانه اجتماعی، یکی از ابزارهایی تصور شد که می تواند در اجرای حکمرانی شایسته ایفای نقش کند. این الگوی پیشنهادی، به ضرورت ارتباط وثیق میان ارکان جامعه: دولت، سازمان های مردم نهاد و بخش خصوصی، تاکید دارد و امر مهمی همچون حکمرانی شایسته را بدون وجود تعامل میان آنها، دست نیافتنی می داند.

چنین تاکید، با توجه به شرایط نوین اجتماعی در سطح جامعه و جهان، ظهور جامعه اطلاعاتی، فزونی جمعیت جوان کشور، هموار شدن مسیر برای خصوصی سازی و میل دیوانسالاری دولتی به کوچک شدن، تلاش جمعیت به ویژه جوانان برای پذیرش نقش اقتصادی و اجتماعی و ... ضرورت خویش را جلوه گر ساخته است. بنابراین، نه می توان و نه باید بدون پشتوانه و نظم فکری و رفتاری، به هر نوع اقدامی، به ویژه در در سطح کلان دست زد. همانگونه که بیان شد، به نظر رسید طراحی الگویی به منظور تبیین چگونگی برقراری تعامل نظام مند میان ارکان جامعه، خود ضرورتی انکار ناپذیر است. تمامی تلاش برای طراحی این الگو، به فرهنگ ملی و یافته های درونی متناسب بر شرایط متکی بود، نه تقلید و نمونه برداری از دیگران. از همین روست که در معرض قرار گرفته است، چرا که خود را نیازمند مطالعه و بررسی از سوی صاحبان رای و نظر می داند تا در صورت لزوم تکمیل و بهینه شود. ادعایی نیست که حجت را در این باب تمام کرده ایم؛ بلکه آمادگی لازم برای به چالش کشیده شدن و حرکت به سوی بهبود را داریم. □